

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2061>

Dr. Öğr. Üyesi Ebru AK

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, Bolu / TÜRKİYE

Öğr. Görevlisi Zeynep BÜYÜKSARAC

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Modern Diller Bölümü, Bolu / TÜRKİYE

Citation: Ak, E. & Büyüksaraç, Z. (2020). Verlaine'in "Le Ciel Est Par-Dessus Le Toit" adlı şiirindeki Göğün Altında Durarak şiir çevirisinde çeviri stratejilerinin izini sürmek. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(59), 2542-2551.

VERLAINE'İN "LE CIEL EST PAR-DESSUS LE TOIT" ADLI ŞİİRİNDEKİ GÖĞÜN ALTINDA DURARAK ŞİİR ÇEVİRİSİNDE ÇEVİRİ STRATEJİLERİNİN İZİNİ SÜRMEK

ÖZET

Çeviri eylemi ile birey öz sermayesine yeni bilgi ve beraberinde düşünce ve eylem ekler. Şiir söz konusu olduğunda eklenenlerin yanında güzel ve öz söyleyiş ile sunulmuş duygu ve anlam yoğunluğu da yer alır. Şiirin çevrilip çevrilemezliği oldukça tartışmalı bir konudur. Şiir çevirisini ele alan pek çok çalışma vardır. Üretilmiş akademik metinler çoğunlukla betimleyici çalışmalar olup bir kuram etrafında nesnel değerlendirmeleri kapsayan incelemeler olmuştur. Şiirin çevrilip çevrilemeyeceği ve gerçekleştirilmiş bir çeviri eyleminde kullanılan ya da benimsenmiş çeviri yaklaşımlarını irdeleyen çalışmalar bu alanda yol gösterici olması açısından önemlidir. Bu çalışmada ise Verlaine'in- "Le ciel est, par-dessus le toit "Gök Öyle Mavi" olarak Cahit Sıtkı Tarancı tarafından Türkçeye ve Gertrude Hall Brownell tarafından The Sky Blue-Smiles above the Roof" olarak İngilizceye çevrilmiş şiirlerdeki çeviri teknikleri incelenmiştir. Çalışmanın odaklandığı temel nokta iki farklı erek dildeki çeviri tekniklerini değerlendirmek olmuştur. Fransız bir şairin tercih edilmiş olmasının nedeni çevirilerin yapıldığı dönemlerdeki edebiyat dizgelerinde oldukça etkili olmuş olmasıdır. Çalışmada gözetilen temel amaç, şiir çevirisinde iki farklı erek dildeki teknikleri betimleyici bir yöntemle tespit ve tahlil edebilmektir. Çalışmanın sonunda Türkçe ve İngilizce erek metinlerde kullanılmış çeviri stratejilerinden tespit edilenler yerileştirme, ekleme, çıkarma, sözcüğü sözcüğüne çeviri, yer değiştirme, uyarılama, iletişimsel çeviri yöntemi, telafi, genelleştirme, açıklama ve özelleştirme şeklindedir. Şairin tek bir şiiri üzerinden yürütülen çalışmada her iki erek dildeki çevirileri yine tek şiir üzerinde çalışılarak incelendiğinden stratejilerin kullanım sıklığı gibi bir istatistik sunulmamıştır. Kullanılan stratejilere bakıldığında her iki erek dilde de eşdeğerliğin biçim ve biçem açısından önemsendiği, korunduğu ve serbest çeviri yönteminin tercih edilmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Verlaine, şiir çevirisi, çeviri stratejileri

CHASING TRANSLATION STRATEGIES IN POETRY TRANSLATION STANDING UNDER THE SKY OF VERLAINE'S POEM "LE CIEL EST PAR-DESSUS LE TOIT"

ABSTRACT

With the act of translation, the individual adds new knowledge and thought and action to her/ his own capital. When it comes to poetry, besides various additions, it is possible to observe dense emotion and meaning presented with compact and elegant utterance by using selected words. Whether poetry can be translated is a highly controversial issue. There are many studies dealing with poetry translation. The academic texts are mostly produced within the framework of descriptive studies and it can be said that those studies depend on a theory in translation studies so as to produce objective evaluation towards translations. Studies that examine whether the poem can be translated and the translation approaches used or adopted in a realized translation act are important in terms of being a guide in this field. In this study, the translation techniques in Verlaine's poem "Le Ciel est, par-dessus le toit" that was translated into Turkish by Cahit Sıtkı Tarancı as "Gök Öyle Mavi" and in English as "The Sky Blue-Smiles above the Roof" by Gertrude Hall Brownell were analysed to produce a comparative point of view between target languages. The main focus of the study was to evaluate the translation techniques in two different target languages. The reason why a French poet was preferred is that he was very influential in the literary systems of the periods when the translations were made. The main aim of the study is to identify and analyze the translation techniques used in two different target languages in poetry translation with a descriptive method. At the end of the study, the translation strategies used in Turkish and English target texts are localization, addition, omission, word-for-word translation, replacement, adaptation, communicative translation method, compensation, generalization and explanation. Since the study was conducted on a single poem of the poet no statistics

such as the frequency of use of strategies were presented. Considering the strategies used, it has been observed that equivalence was important in both target languages and free translation method was not preferred by the translators.

Keywords: Verlaine, Poetry Translation, Translation Strategies

1. GİRİŞ

Çeviri, yazılı ya da sözlü bir metni dolayısıyla da bir kültürü geçmişten günümüze aktaran bir eylemdir. Çeviri; Antik Çağda doğadaki nesnelere sese, yazılı simgeye, resme ve dansa dönüşümüyle başlayan bir etkinliktir (Yazıcı, 2005: 29). Yazının bulunması, farklı dillerin varlığı ve dinsel metinlerin farklı dillere aktarılma isteği çevriye duyulan ihtiyacı beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla, çevirinin kökeninin oldukça eskiye dayandığı söylenebilir. Yazılı ve sözlü çeviri örneklerinden yazılı çeviri ilk olarak Sümerlere ait tabletlerde; sözlü çeviri ise çok daha eskiye dayanan bir süreçtir (Yalçın, 2015:19). Yüzyıllardır var olan ve tarihi çok eskiye dayanan çeviri özerk bir bilim dalı olmuş, farklı disiplinlerden de beslenerek zengin bir literatür oluşturmuştur. Çevirinin ayrı bir bilim dalı olmasıyla birlikte çeviri tanımını üzerine birçok fikir sunulmuştur.

Catford; çeviriyi, kaynak dildeki bir metni hedef dilde eşdeğer bir metin ile değiştirme eylemi olarak tanımlarken; Savory, çeviriyi bir sanat olarak tanımlar ve onu iletişim engellerini ortadan kaldırma aracı olarak görür. Levy ise çeviriyi esas metnin taşıdığı bilginin yabancı okurlara ulaştırıldığı bir iletişim süreci olarak görür (Köksal, 2008: 1-2).

Göktürk'ün (2016:16) ifadesine göre, Keats'in şiirinde coşkuyla dile getirdiği gibi çeviri, yeni bilgi alanlarına açılmanın yoludur. Tarih boyunca birçok uygarlıkta, aydınlatma dönemleri çeviriyle başlamıştır. Her toplumda, her çağda, sanat, bilim, düşünce alanlarında özgün yaratıcılığın açık ya da dolaylı olarak, çeviriyle beslendiği su götürmez bir gerçektir.

Cervantes; İspanya'da, çeviriyi tersine döndürülmüş bir halıya benzetir; bütün motifleri üzerindedir ama yine de güzelliğinden hiçbir şey algılanmaz. Dante İtalya'da, şiir bağıyla ahenkli hale getirilen şeylerden hiçbirinin kendi dilinden başka bir dile tatlılığı ve ahengi bozulmadan taşınmadığını savunmaktadır. Almanya'da Humboldt, her çevirinin kendisine hiç kuşkusuz gerçekleştirilemez bir işi çözmeye girişimi gibi geldiğini, Schlegel de çevirinin kaçınılmaz olarak çeviren ya da çevrilenin yok olacağı bir ölüm düellosu olduğunu açıklamaktadır. İngiltere'de George Borrow, çevirinin olsa olsa bir yankı olduğunu söyler. Fransa'da Joachim du Bellay'den alanında usta olan Voltaire'i geçerek Victor Hugo'ya kadar pek çok kişinin düşüncesine göre çeviriler bir yapıtın hatalarını arttırmakta ve onun güzelliklerini bozmaktadır. Perrault, bir yazarın eserinin çevirileriyle daha iyi değerlendirilebileceğini desteklemektedir. Lamartine, yabancı bir şairin eserini kaynak dilden değil de çevirisinden okumanın daha keyif verici olduğunu tartışmıştır (Cary, 1985: 25-26).

Görüldüğü gibi, çeviri; kaynak dildeki anlama sadık kalarak dolayısıyla eşdeğerliğe dikkat ederek kaynak ve erek diller arasında çevirmen aracılığıyla bilgi ve kültür alışverişini sağlayan bir iletişim aracıdır. Bazı yazarlara göre, bir eserin çevirisi kaynak metindeki durumundan daha güzel bir metin haline gelirken, kimi yazarlar da çeviri işleminin metnin orijinalini bozduğunu düşünmektedirler.

Çeviri işleminin gerçekleşmesi için çevirisi yapılacak kaynak metin, kaynak metinden çevrilmiş erek metin ve iki dil arasında çeviri iletişimini gerçekleştiren bir çevirmenin olması gerekmektedir. Fornoud (2014: 1) çalışmasında, çevirinin en az üç kişiyi kapsayan bir iletişim süreci olduğunu belirtmiştir. Bu süreci kapsayan kişiler sırasıyla; kaynak dili konuşan birinci kişi; birinci kişi tarafından gönderilen mesajı anlamak isteyen fakat kaynak dile yeterince hakim olmayan hedef dilde iletişim kurmaya alışkın ikinci kişi ve kaynak dilde birinci kişi tarafından söylenen ifadeleri anlayan ve hedef dildeki ikinci kişiye ileten, birinci ve ikinci kişi arasında arabulucu görevinde olan çevirmendir (Fornoud, 2014).

Bu çalışmada; yazılı metin çevirilerinden, şiir çevirisi ele alınmaktadır. Çeviribilim alanında çevirinin tanımlarına yeni unsurlar eşlik ederken yazın çevirisi içerisinde ele alınan şiir çevirisi; yazın dilinin doğası gereği ses, sözcük anlam, sözdizimi, bütünsel yapı gibi kalıplar içerisinde değerlendirilemez (Göktürk, 2016:39). Çevrilebilirliği/çevirilemezliği de kuramlar ve kuramcılar çerçevesinde tartışılmaktadır. Öner (2001:14), şiir çevirisinin temkinli yaklaşılmalı bir alan olmasını şiir çevirisine çeviri üst söyleminin yansımalarına bağlamıştır. Şiir çevirisine dair çeviribilim söylemine baktığımızda tartışmaların kayıplar ve kazanımlar üzerinde yoğunlaştığı görülebilir.

2. ŞİİR ÇEVİRİSİNDE ÇEVİRİLEBİLİRLİK-ÇEVİRİLEMEZLİK İKİLEMİ

Şiir çok sancılı süreçlerden geçerek üretilmiş bir yazın türüdür, bu nedenle çevrilebilirliği ve çevrilemezliği farklı disiplinlerce yıllardır tartışılmaktadır. İlhan Berk, Türk Dili Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı için kaleme aldığı “Çeviride Şiir Dili” (1978) adlı yazısına Ahmet Haşim’in “Şiirin kendi dilinde de açıklanamayacağı” tespitiyle başlar. Bunun nedenini ise Haşim, açıklanabilir olan şeyin anlam olduğunu ve anlamın kaynak metinde bile açıklanmasının imkânsızlığını savunur. Şiirin biricikliği nedeniyle bu görüşte olan araştırmacı, filozof, şair, yazar ve eleştirmenlerin sayısı oldukça fazladır. Şiirin biricikliği; anlam, form ve sessel özellikler gibi farklı nedenlere bağlanmaktadır.

Şiir, duyguların aktarılmasında ahenk ve uyum içerir dolayısıyla, şiirde ölçü uyak önemli unsurlardır. Aynı zamanda şiirlerde söz sanatlarına, mecaz anlamlara yer verilmektedir. Bu nedenle şiir çevirisinin düz yazıya oranla daha zor bir süreç olduğu söylenebilir. Şiirin çevrilip çevrilemezliği üzerine de çeşitli görüşler bulunmaktadır. Aksan’ın (2005:13)düşüncesine göre şiir olduğu gibi çevrilemez. İki dilde hâkimiyeti çok iyi olan bir çevirmen o dili, erek dilde o şiiri tekrar yaşatabilir. Şiir çevirisinin bir tür yeniden yazım olduğunu da savunur. Fakat yazarın ifadesine göre şiirin içinde var olan dil güzelliğini kullanım başarısını yakalamış örnekler de bulunmaktadır (Aksan, 2005).

Çeviri konusunda betimleyici bir görüşe sahip olan (Aksoy, 2002:142-143; Holmes, 1988:27) tek bir şiirin çevirmen sayısı ile doğru orantılı olarak çok sayıda farklı çevirisi olacağına inanmaktadır. Holmes, şiir çevirisine dair yaklaşımları şu şekilde gruplandırmıştır.

1) Öykünme (mimetic form) : Kaynak metnin biçiminin olabildiğince korunması ve biçimin mümkün olan en üst düzeyde erek metne aktarılması. Bu noktada Holmes edebiyat dizgelerinde birbirinin tıpatıp aynısı olan biçimlerin var olmayacağını da belirtir. 2) Benzer Biçim (analogical form): Hedef dilin şiir geleneğinde koşut (eşdeğer) bir işleve sahip bir biçim bulmaya çalışmak 3) Örgensel Biçim (organic form): Kaynak metnin anlamsal özelliklerinden, içeriğinden yola çıkarak erek dilde kendine has bir biçim kazanmasıdır. Bu tür çeviride biçim içerikten tamamen ayrıdır, bütünü iç içe geçmiş parçaları olarak değerlendirilmezler. 4) Aykırı Biçim (Extraneous form): İçeriğin ve biçimin kaynak metinden tamamen farklı olmasıdır (Aksoy,2002:142-143, Bassnett & Lefevere, 1998:64-65).

Okuma eylemiyle değişen anlamlandırma eylemi için Michael Rifaterre, “Göstergebilim ve Şiir “(Semiotics of Poetry) adlı kitabında metin, metnin okuru (algılayıcı) ve metinsel bağlamaları yapabilecek tek kişinin okur olduğunu belirtmiştir. Eğer okurun şiire yaklaşımıyla ilgili tespiti doğruysa anlam katmanları bir kaç okumadan sonra ortaya çıkarsa- o zaman bu tez çevirinin kaynağa en yakın olarak üretilmesinin gerekliliğini ve esnek olmamasının arzu edilen olduğuna karşı geliştirilmiş argümanı destekler. Bu durumda şiire en yakın çeviri dediğimiz şey onun sadece sınırlı bir okumasının yansıması olacaktır (Bassnett, 2002:96).

Şiirin çevrilemezliği üzerine düşünceler olsa da, şiir çevirisi yapılmaktadır; dilin ve duygunun aktarımını farklı coğrafyalara şairane söyleyişin de elini hiç bırakmadan taşıyan bir eylemdir. Önemli olan kaynak dildeki anlamı ve duyguyu kaybetmeden şiiri çeşitli çeviri stratejileri yöntemiyle erek dile aktarmaktır.

Şiir çevirisi neden önemlidir? Modern şiir çevirmenlerinin eylem haritalarının belirlenmesi dizgeye ne kazandırır? Bu sorulara verebileceğimiz yanıtlar şu şekildedir: şiir okumak çok kıymetli bir deneyimdir. Bu eylemden zevk alırız, şiir okuruz çünkü şiirle kazanılan duygular bir bireyi eyleme yönlendirebilir. Çünkü bizleri zihinsel olarak zenginleştirir. Bir çeviri şiir okuduğumuzda dilimizin sınırlarını çizen çitlerin üzerinden atlayıp başka dünyalardan sesler duyabilir hale geliriz. Bundan daha güzel bir kazanç var mıdır? Bambaşka bir şiirsel sesle tanışma heyecanının güzelliği tarifsizdir. Yeni bir edebi kültürü keşfederiz ya da dünya kültürel ana akımına girmiş olmanın hazzını yaşayabilir ya da zengin ve belki de yeni bir edebi kültürü keşfetme imkanına erişmiş olabiliriz. Bourdieu sosyolojisinde de belirtildiği üzere "sembolik sermaye" şiirle taşınan yüksek kültürel prestijdir. Buradan yola çıkarak söyleyebiliriz ki şiir çevirisi teknik metin çevirisinden ya da polisiye roman çevirisinden çok daha prestijlidir (Gouanvic, 2005:161-162; Jones, 2011:7).

Newmark’ın şiir çevirisine yaklaşımı ise şöyledir: “Şiir çevirisi düşünüldüğünde, önemli olan nokta yeni ve bağımsız bir şiirin yaratılmış olmasıdır.” (1988:70). Dryden da şiirin çevrilebilirliğini savunur ve bir şiirin çevrilebilirliğinin bir şair tarafından çevrilmesine bağlar. Şiiri sadece anlam olarak değerlendirmeyiz, şiirin biçimine ve biçimsel özelliklerine de çok önem verir (akt. Miremedi, 1995:85).

Dryden'in temel düşünceleri *Épîtres d'Ovide* 30 (1680) adlı eserinin önsözünde okunabilir; şiir çevirisi için üç tür çeviriden söz etmiştir. 1. Bire bir çeviri: Yazar (kaynak metin) sözcüğü sözcüğüne ve satırı satırına, bir dilden ötekine çevrilir. 2. Açıklama veya "özgür çeviri": Cicero'nun önerdiği anlamdaki çeviri. Çevirmenin şiiri anlayıp yorumlayarak anlamına uygun olarak çevirmesi. 3. Öykünme: Çevirmen gerekli gördüğü ölçüde özgün metinden uzaklaşır. Bu çeviri çevirmenin yaratıcılığıyla bir metin ortaya koymasındadır (akt: Raková, 2016: 51).

Bununla birlikte, D. Connolly (1998) ve Boase-Beier (2009) gibi ansiklopedi makalelerinin yanı sıra, şiir çevirisi için diğer metinlere nispeten daha az çalışma vardır denebilir. 70'li yıllarda iki kitap öne çıkar. Lefevere (1975) ve De Beaugrande (1978) kitaplarında şiir çevirisi için bazı modeller önerilmiştir. Bu metinler de çeviri alanında kültürel dönemeceğin öne çıkmasından önce kaleme alınmıştır; çevirinin sadece metinler arası bir dönüştürme eylemi olmadığı psikolojik ve sosyolojik bir eylem olduğu düşüncesine yönelmeden önce yazılmıştır. O tarihten bugüne kadar da şiir çevirisini kitap boyutunda tartışmış başka bir metin de yoktur (Jones, 2011:11).

Bassnet, Lefevere'in sınıflandırmasına ilişkin olarak aşağıdaki noktaların altını çizmiştir: "Şiir ve şiir çevirisine yönelik metodoloji üzerinden yürütülen tartışmalar ampirik olmayan değerlendirmeler üzerine konumlandırılmıştır. İşte bu nedenle bu tür bir çalışma çok kıymetlidir ve ihtiyacı karşılayacağı söylenebilir." (2002:86).

Lefevere, şiir çevirisinde uygulanan yöntemleri yedi başlık altında incelemiştir: İlk olarak Sessel çeviri yönteminden bahsetmiştir. Bu şekildeki bir çeviride anlam kabul edilebilir çeviri olarak adlandırılan bir şekilde aktarılırken, kaynak metnin sessel özellikleri de erek metne aktarılır. İkinci sınıflandırma ise sözcüğü sözcüğüne çeviridir. Bu şekilde yapılmış bir çeviride dikkat çeken nokta kaynak şiirden anlam ve söz dizim noktasında uzaklaşmaktır. Üçüncü yöntem, ölçüsel çeviridir. Bu yaklaşım daha matematiksel ve esas kaygı kaynak metnin ölçüsünü yakalamaktır. Lefevere, dördüncü olarak şiirin nesre dönüştürülmesinden bahsetmiştir. Bu yöntemle şiirin biçimi, biçemi ve söz dizimi kaynak metinden tamamen uzaklaşır ve bambaşka bir hal alır. Bir diğer uygulama da uyaklı çeviridir. Uyaklı çeviride ölçü ve uyak öncelikli olarak karşılanması gereken eşdeğerliklerdir ve bu yapılırken de diğer unsurlar göz ardı edilir. Altıncı olarak koşuk çevirisi adı altında bir başlık sunulmuştur. Bu başlık altında değerlendirilen şiir çevirilerinde sadakat öncelenir ve sadakatin sağlanmasında cümle yapılarından feragat edilebilir. Son olarak yorum-yeniden yazma adlı bir yöntem karşımıza çıkar. Bu yaklaşımda içerik korunsun da kimi zaman aynı kalan tek şey başlık olmuş, adeta erek dilde yeniden bir şiir yaratılmıştır (akt: Aksoy,2002:141-142).

Aksoy (2002: 138), şiir çevirisinde belirlenmiş ve değişmez bir yöntemin çeviri eğitimi penceresinden bakıldığında hem olanaksız hem de öğrenci için yararsız bir tutum olduğunu vurgulamaktadır. Yazarın ifade ettiği gibi; yazın metinleri, her yazar ve şairin kendine özgü biçim ve biçemi, kendi duygu ve düşünceleri ve kişisel deneyimleriyle birlikte bir kültürün ve toplumsal yapının ürünü olduğuna göre, çevirmen her metni kendi başına ve kendine özgü koşulları içinde ele almak durumundadır. Dolayısıyla, her bir şiirin çevirisi farklı ve benzersiz yaklaşımlar gerektirir. Bazen bir çeviri, içinde bulunduğu koşullar ve kurallarda meydana gelen değişiklikler yüzünden yeniden ve farklı bir biçimde çevrilebilir.

Sonuç olarak şiir, çevrilmesi kolay olmayan, kaynak dildeki anlamın dildeki yapı farklılıkları ve kültürel farklılıklar sebebiyle her zaman birebir çevirisi mümkün olmayan bir yazılı metin çevirisi olsa da, çevrilmesi imkânsızdır denilemez. Çeviri kuramcılarının çeşitli yöntem ve stratejilerinden faydalanarak ya da çevirmenin kendine özgü tarzıyla şiirin aktarmak istediği duygu ve düşünceden sapmadan, bulunduğumuz toplumsal yapı ve kültürü göz önünde bulundurarak şiir çevirisi yapılabilir, gerektiği durumlarda da serbest çeviriyle farklı bir biçimde şiir çevirisi yapılabilir. Şiir çevirisinde söz konusu şair hakkında ve şairin hangi dönem şairi olduğu hakkında bilgi sahibi olmak da çevirmen için önemsenmesi gereken bir çalışma yöntemidir.

Bu çalışmada yukarıda sunulmuş bilgilerden yola çıkarak Paul Verlaine'in *Le Ciel par-dessus le toit*" şiirinin Türkçe (Gök Öyle Mavi- Cahit Sıtkı Tarancı) ve İngilizce (*The Sky-Blue Smiles Above The Roof-* Gertrude Hall Brownell çevirileri, genel çeviri stratejilerinden yola çıkarak incelenecektir. İncelemeye geçmeden önce kaynak ve erek dillerde şiirler, şair ve çevirmenler hakkındaki bilgiler aşağıda sunulmuştur.

3. ŞAİR VE ÇEVİRMENLER

3.1. Paul Verlaine

Fransız şair Paul Verlaine (1844-1896) Fransız şiirinin önde gelen isimlerindedir. Verlaine için Erdoğan Alkan, “Şiirin ezgiyle şakıyan tatlı sesli bülbülü” tamlamasını kullanmıştır. Sembolizmin öncülerinden olmuştur; bu nedenle şiirlerinde Sembolizmin, Parnasse Okulu’nun ve Romantizmin özelliklerine rastlanmıştır. Türk edebiyatında da önemli etkilerinden söz edilmiştir. Ondan etkilenen şairlere Yahya Kemal Beyatlı, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Muhip Dıranas örnek verilebilir. Verlaine için sözcükler arasındaki ezgi çok önemli olmuştur. “Şiir Sanatı” adlı şiirinde şiir hakkındaki düşüncelerini anlatmıştır. Yalınlığı şairin en önemli özelliği saymış ve kendi şiirinde vereceği mücadelenin de yalınlık üzerine olacağını belirtmiştir. Ezgiye ve harmoniye hizmet ettiğini düşündüğü için kısa ve tek heceli sözcükleri sıklıkla tercih etmiştir. Uyaklar söz konusu olduğunda da tercihi yumuşak uyaklardan (dişil) yana olmuştur. Fransız şiirinde uyaklar eril ve dişil olarak ikiye ayrılmaktadır. Eril uyaklar hem göze hem kulağa hitap ederken dişil uyaklar sadece göze seslenmektedir. Toplumcu değil bireyci bir şair olarak anılmaktadır (Alkan,2005:169-176)

3.2. Cahit Sıtkı Tarancı

Cahit Sıtkı Tarancı; iyi okullarda okumuş, bazılarında başarılı olmuş bazılarını yarım bırakmış ve yaşamının bir bölümünü memleketinde, bir bölümünü de yurt dışında özellikle Fransa’da geçirmiş bir şairdir. İlk şiirlerinde hece ölçüsü kullansa da sonraları ölçünün dışına çıkmış, ölçü ile şiirin sınırlandırılmasının karşısında durmuş ve fark edilmiştir. 1946 yılında “35 Yaş” şiiriyle birincilik kazanmış ve adını duyurmuştur. Cahit Sıtkı’nın etkilendiği şiirler ve şairler Garip akımının şairleri olmuştur ve onlardan sonra serbest şiir denemeleri olmuştur. Etkilendiği Fransız şairler arasında Baudelaire ve Verlaine de vardır. Şiiri üzerindeki Baudelaire etkisini şu şekilde dillendirmiştir: “... Baudelaire okuduktan sonra düşüncüm, duyuşum, görüşüm değişti... Baudelaire, bana kendi kendimi buldurttu ve ben hayatımı, Baudelaire’i okuduktan önce, Baudelaire’i okuduktan sonra diye iki bölüme ayırmaktayım.” (Tarancı, 2003). Cahit Sıtkı Tarancı, şiirlerinde sığınaklardan bahsetmiş ve onları düşlerde olanlar ve gerçek olanlar olarak okura sunmuştur (Akalin,2019:165). Duygusal bir insan olması nedeniyle kimi şiirlerindeki cıvıl cıvıl bahar anlatışlarından sonra karamsarlıktan da dem vurmaktan kendini alamamıştır. Onun belki de en büyük huzursuzluğu, var oluşun bir gün biteceğidir (Eronat,2005: 52). Fransızcadan yaptığı çeviriler pek çok dergide yayınlanmıştır. Fransız şiirinin ve Verlaine şiirlerinin Türk edebiyat dizgesine girmesinde katkısı büyüktür demek yanlış olmayacaktır. Anamur (2013: 980), Cahit Sıtkı’nın Gök Öyle Mavi (Le Ciel est par-dessus le toit) adlı şiir çevirisin ilk olarak Hasan Ali Yücel Tercüme Şiir Özel Sayısı (1937, Cilt VI, Sayı: 34-36. s. 364) içerisinde yer aldığını belirtmiştir. Kısaca söylemek gerekirse Gut’un da belirttiği gibi (2018:15); Tarancı, var oluş amacını şiir yazarak gerçekleştirmiş ve kullandığı özenli Türkçe ile pek çok şaire yol göstermiştir. Gerçekten de 1940’lı yılların şairleri Türkçe sözcükleri şiirlerinde kullanmışlar ve okuyanları etkilenmişlerdir. Cahit Sıtkı da şiirlerinde elinden geldiğince Türkçe sözcüklere yer vermiştir. Tüm şiirlerine genel olarak bakıldığında hece vezni taraftarı olduğu ve az sözcükle çok şey söylemeyi ideal olarak benimsemiş olduğu görülmektedir (Tarancı 2003).

3.3. Gertrude Hall Brownell

Gertrude Hall (Brownell) (1863-1961) Boston Massachutes doğumlu şair, yazar, eleştirmen ve çevirmendir. “Aurora the Magnificent”, “Wagnerian Romance” ve “April’s Sowing”, kaleme aldığı metinlere bir kaç örnek olurken; Verlaine şiirlerini ve Edmond Rostand’ın ünlü eseri Cyrano de Bergerac’ı da İngilizceye aktarmıştır. Verlaine ve Rostand çevirmeni olarak bilinmektedir (Ganzl, 2018). Ünlü eleştirmen William Crary Brownell ile evlendikten sonra Gertrude Hall Brownell ismiyle de çeviriler yapmış ve kitaplar yazmıştır. Yazar kimliğiyle ve çevirmen kimliğiyle hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Amerikan edebiyatında oldukça önemli eserlere ve çevirilere imza atmış bir kadının bu kadar görünmez olması şaşırtıcıdır. Buradaki bilgilerin bir kısmı da yazdığı mektuplardan ve ona yazılmış mektuplardan derlenmiştir. Willa Cather, Frances Hodgson Burnett ve Viola Roseboro gibi yazarlarla arkadaşlık etmiştir ve dostluklarını mektuplar vasıtasıyla sürdürmüşlerdir. Yazışmalarının saklandığı kütüphane kayıtları mevcuttur. Roseboro ve Gertrude Hall iyi arkadaşlardır.

Gertrude Hall'un takma adı Kitty'dir ve Roseboro 1945 yılında hayatını kaybedene kadar düzenli olarak mektuplaşmışlardır. ¹

1925 yılında Willa Cather, Hall'un "The Wagnerian Romances" adlı kitabının yeniden yayınlanması için kaleme aldığı yazısında Gertrude Hall'un eserinin Richard Wagner'ın operalarına yönelik olağandışı ve süslü bir anlatımla Wagner'i anlamak için ilk adım niteliğindeki bir eser olduğunu söyleyerek Hall'u onurlandırmıştır. Cather, makalesinde operatik bir sahnenin ifade gücünün anlatı tarzında yakalanmasının güçlüğünden bahsetmektedir. Ardından da şöyle bir itirafta bulunmuştur: "Bir roman sırasında bunu bir kez denemek zorunda kaldım ve Miss Hall'a bir yazarın değerine ödeyebileceği en yüksek iltifatı ödedim; Ondan çaldım." (Önsöz 64-65).²

4. AMAÇ

Bu çalışma, Paul Verlaine'in "Le Ciel Par-dessus Le Toit" şiirinin genel çeviri stratejilerinden yola çıkarak, kaynak dil (Fransızca) ve hedef diller Türkçe (Gök Öyle Mavi- Cahit Sıtkı Tarancı) ve İngilizce (The Sky-Blue Smiles Above The Roof- Gertrude Hall Brownell) çevirileri arasındaki biçimsel ve anlamsal farklılıkları göstermeyi amaçlamaktadır. Çalışma iki farklı hedef dil arasındaki farklılıkları göstermesi, söz konusu yazarla ilgili daha önce iki dilli bir inceleme yapılmamış olması ve yeni çalışmalara kapı açacağından düşünülmesi açısından önemlidir.

5. YÖNTEM

Paul Verlaine'den seçilen şiirin Türkçe ve İngilizce çevirilerini, genel çeviri stratejilerinden yola çıkarak, eşdeğerlilik ilkesi temelinde karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlayan bu çalışma betimsel niteliktedir. Verilerin çözümlenmesi basamağı altında stratejilerimiz kategori olarak belirlenmiştir. Çözümlemeler de bu kategoriler etrafında gerçekleştirilmiştir. Veri çözümlemesinde öncelikli olarak kaynak metindeki dize belirtilmiş ve sonrasında Türkçe ve İngilizce olarak belirlenmiş erek dillerdeki kullanım ayrı ayrı aktarılarak her iki dildeki çeviri stratejisi de tespit edilmiştir.

Kaynak Metin	Erek Metin 1	Erek Metin 2
<p>Le ciel est par-dessus le toit Le ciel est, par-dessus le toit, Si beau, si calme! Un arbre, par-dessus le toit, Berce sa palme.</p> <p>La cloche, dans le ciel qu'on voit, DouceMENT tinte, Un oiseau sur l'arbre qu'on voit, Chante sa plainte.</p> <p>Mon Dieu, mon Dieu, la vie est là, Simple et tranquille. Cette paisible rumeur-là Vient de la ville.</p> <p>-Qu'as-tu fait, ô toi que voilà Pleurant sans cesse, Dis, qu'as-tu fait, toi que voilà, De ta jeunesse? (Paul Verlaine)</p>	<p>Gök Öyle Mavi Gök öyle mavi, öyle durgun, Damlar üzerinde! Yeşil bir dal sallana dursun, Damlar üzerinde!</p> <p>Ürpertip gökyüzünü birden, Bir çan tın tın eder. Bir kuştur şu ağaçta öten; Türküsunü söyler.</p> <p>İşte hayat! aç gözünü gör; Bak ne kadar sade. Her günkü sâkin gürültüdür, Şehirden gelmekte.</p> <p>Ey sen ki durmadan ağlarsın, Döversin dizini; Gel söyle bakalım ne yaptın, N'ettin gençliğini? (Cahit Sıtkı Tarancı)</p>	<p>The Sky-blue Smiles Above the Roof The sky-blue smiles above the roof Its tenderest; A green tree rears above the roof Its waving crest.</p> <p>The church-bell in the windless sky Peaceably rings, A skylark soaring in the sky Endlessly sings.</p> <p>My God, my God, all life is there, Simple and sweet; The soothing bee-hive murmur there Comes from the street!</p> <p>What have you done, O you that weep In the glad sun,— Say, with your youth, you man that weep, What have you done? (Gertrude Hall (Brownell))</p>

Kaynak: (Hall, 2009)

Bu çalışmada söz konusu şiirler bir değişiklik yapılmadan var olan şekliyle incelenecektir. Çalışmada kaynak metin için KM, Türkçe erek metin için EM1, İngilizce erek metin için EM2 kısaltmaları kullanılmıştır. Stratejilerin incelenmesinde araştırmacılar profesyonel olarak çeviri yapan ve şiir çevirisi hakkında çalışmakta olan uzman görüşünden de faydalanmışlardır.

Toplam mısra sayısı ile başlayacak olursak şiirde; KM'de 16 mısra, EM1 ve EM2'de 16 mısra ile mısra sayısı bakımından eşdeğerlik sağlanmıştır. KM'de ilk mısradaki ve 3. mısradaki tekil isim şeklinde verilen

¹ URL 1

² URL 2

“le toit” (dam) kelimesi EM1 ve EM2’de damlar formunda değiştirilmiştir. KM’de 2. mısradaki “si (öyle)” sıfatı EM2’de bulunmamaktadır, dolayısıyla çıkarma yöntemiyle çeviri işlemine başvurulmuştur. Yalçın (2015:110-115)’ın ifadesine göre, çevirmenin erek dilden kaynak dilde geçen bir sözcüğü deymi ya da ifadeyi çıkarması yani onlara vermemesi çıkarma yoluyla çeviridir. Çevirmenin bilinçli olarak yaptığı bu işlem, metinde çeviri kaybına yol açtığı için zorunlu olmadıkça tercih edilmemesi gerekmektedir (Yalçın, 2015). KM’de ve EM1’de bulunmayan fakat EM2’de verilen “smiles” (gülümser) kelimesiyle ekleme yöntemiyle çeviri stratejisine başvurulmuştur. Suçin (2013:228), çeviride eklemeyi “Kaynak metinde bulunmayan bazı sözcük veya ifadeleri hedef metne ekleme stratejisi.” olarak tanımlamıştır.

KM 1. mısradaki bulunan “le ciel” (gök) kelimesi EM2’de yine birinci mısradaki “sky blue” ifadesiyle çevrilerek telafi yöntemi kullanılmıştır. “Sky-blue” gök mavisi rengi için kullanılmaktadır. Çevirmen bu ifadeyle gökyüzünün maviliğini şiirsel bir ifadeyle vermiştir. Örtük anlam olarak verilen renk gökyüzü sözcüğünün yerine kullanılmıştır. Newmark (1998) telafiyi, sözcüğü sözcüğüne bağlı olarak sözünün herhangi bir yerinde ortaya çıkan anlam, ses etkisi, kullanım ve mecaz kaybının, sözünün başka bir yerinde veya ona yakın bir sözde giderilmesi işlemi olarak tanımlamaktadır (Akt. Yalçın, 2015:105)

KM’de 3. mısradaki geçen “arbre” (ağaç) kelimesi, EM1 ve EM2 çevirilerinde yeşil kelimesi eklenerek EM1’de “yeşil dal”; EM2’de “yeşil ağaç” şeklinde çevrilmiş ve ekleme yöntemiyle çeviri işlemine başvurulmuştur. Kaynak metinde olmayan sözcük ve ifadelerin hedef metinde yer alması ya da eklenerek kullanılması ekleme yöntemiyle çeviri işlemidir. Aynı zamanda KM’de 3. mısradaki geçen “arbre” (ağaç) kelimesi için EM1’de dal kelimesi kullanılarak telafi yöntemine başvurulmuştur.

KM’de 4. mısradaki hem şimdiki hem geniş zaman ifade eden “berce” kelimesi EM2’de şimdiki zamanda kullanılmıştır. Fransızca “le présent” fiil çekimleri geniş zaman ve şimdiki zamanı ifade etmektedir, İngilizcede olduğu gibi bu iki zaman birbirinden ayrılmamaktadır. EM1’de ise “berce” kelimesi sallanıyor (sallanır) ifadesi yerine sallanadursun şeklinde çevrilerek bir süreklilik anlatılmış ve yer değiştirme yoluyla çeviri işlemine başvurulmuştur. Yer değiştirme yoluyla çeviri işlemi cümle dilbilgisel olarak farklı bir şekilde yeniden düzgülendir. Kaynak dilde fiil konumundaki bir terimin isim olarak ya da zarf durumundaki terimin hedef dile fiil olarak aktarılması yer değiştirme işlemidir (Yalçın, 2015: 112)

KM’de 4. mısradaki geçen “palme (palmye)” kelimesi EM1’de “dal”, EM2’de “ağacın tepe kısmı” ifadeleriyle çevrilerek genelleştirme yöntemine başvurulmuştur. Dickins, Hervey ve Higgings (2002: 56), genelleştirme yoluyla çeviri işlemi, kaynak dilde alt anlamlı bir ifadeyi, hedef dilde üst anlamlı bir ifadeyle aktarmak şeklinde tanımlamıştır. Bu aktarma işlemi hedef dildeki ifade daha geniş ve daha az spesifik bir anlam ifade etmektedir (Dickins vd., 2002). Şairin “palme” kelimesiyle geniş yapraklı ağaçların rüzgarda salınmasını ifade etmeye çalıştığı söylenebilir. Bunun nedeni olarak da şiirdeki ses uyumunun (calme-palme) sağlanması diyebiliriz.

KM’de 5. mısradaki geçen “dans le ciel (gökyüzünde)” ifadesi EM1’de “gökyüzünü” şeklinde çevrilmiş ve yer değiştirme yöntemi kullanılmıştır. Aynı zamanda KM’deki “dans le ciel” ifadesi EM2 çevirisiyle eşdeğerdir. EM1 5. mısradaki “ürpertip ve birden” olarak çevrilen kelimeler KM ve EM2 çevirisinde bulunmamaktadır. EM1’de bu kelimelerin eklenmesiyle, ekleme yöntemiyle çeviri işlemi yapıldığını göstermektedir. KM’de 5. mısradaki verilen “qu’on voit (gördüğümüz-görülen)” ifadesi EM1 ve EM2 çevirilerinde bulunmamaktadır. Çıkarma yoluyla çeviri işlemi yapılmıştır.

KM 6. mısradaki “douceur” (yavaşça, usulca) kelimesi EM1 çevirisinde bulunmamaktadır. Bu sakinlik duygusunu yansıtmak için “ürpertip gökyüzünü” ifadesini kullanılmış, çan sesiyle sessizliğin bozulduğu anlatılmak istenmiştir diyebiliriz. Burada açıklama yoluyla çeviri işlemine yer verilmiştir. Suçin’e (2013: 222) göre açıklama, “Kaynak ve erek metin arasında kültürel sosyal, dilbilgisel, sözcüksel vs. düzeylerde farklılık olması durumunda meydana gelen semantik boşluğu doldurmak için çevirmenin kaynak dildeki ögenin anlamını ve işlevini değiştirmeksizin erek dile aktarması esnasında izlediği bir çeviri işlemidir.”

KM 7. mısradaki “Un oiseau sur l'arbre” (ağacın üzerinde kuş) ve EM1’de “bir kuştur şu ağaçta öten” ifadelerinde kuşun bulunduğu yer ağaç iken (sur l'arbre) EM2’de kuş gökyüzünde tasvir edilmiştir. KM’de “arbre” (ağaç) kelimesi, EM1’e “ağaç” şeklinde çevrilirken EM2’de ağaç sözcüğü yerine

“gökyüzü” kelimesi tercih edilmiş, bir kelime çıkarılıp yenisi eklenmiştir. KM’deki “un oiseau (kuş)” kelimesi EM1’e eşdeğerlik sağlanarak aktarılmış, EM2’de özelleştirme yöntemini kullanarak “skylark (tarlakuşu) olarak çevrilmiştir. Özelleştirme yoluyla çeviri işlemi, kaynak dilde üst anlamlı bir ifadeyi hedef dilde alt anlamlı bir ifadeyle aktarma işlemidir. Bu aktarma işleminde hedef dildeki ifade daha dar ve daha çok spesifiktir (Dickins vd., 2002: 56). KM’de yer almayan “ötmek” fiili EM1 çevirisinde kullanılmış ve iletişimsel çeviri yöntemine başvurulmuştur. Newmark (1988) iletişimsel çeviriyi kaynak metnin kültür odaklı ifadelerinin bağlamsal anlamını ve içeriğini hedef dil okuyucusunun kolayca kabul edebileceği şekilde aktarması işlemi olarak ifade etmiştir (Aktaran Suçin, 2013: 215). KM’de “Un oiseau sur l’arbre qu’on voit” mısrasında bulunan fiil yalnızca “görmek” fiili iken EM1 çevirisinde “ötmek” fiili, EM2 çevirisinde “soaring” (süzülmek) fiili kullanılmış, dolayısıyla ekleme yöntemiyle çeviri işlemine başvurulmuştur.

KM’de 8. mısradaki bulunan “chanter sa plainte” ifadesi kuşun derdini türkü söyleyerek anlatmasını belirtmek için kullanılmıştır denilebilir. Bu ifade EM1’de “türkü söyler” şeklinde aktarılmış, iletişimsel çeviri yöntemi kullanılmıştır. Kültürümüzde türkü insanın bütün hallerini özellikle derdini, tasasını, sızlanmasını anlatan en etkili aktarım yöntemlerinden biridir. Bu yüzden kullanıldığı düşünülmektedir.

KM 9. mısradaki yer alan “Mon Dieu, mon Dieu, la vie est là” (Aman Tanrım, Aman Tanrım, hayat orada) ifadesi EM2’de “My God, my God, all life is there,” (Tanrım, Tanrım ifadesiyle kaynak dille örtüşmektedir ve birebir çeviri yöntemi kullanılmıştır. Raková (2016: 87)’ın ifadesiyle “Bire bir veya sözcüğü sözcüğüne çeviri kaynak dilden hedef dile aynı zamanda doğru ve deyimleşmiş bir metinle sonuçlanan geçişi ifade etmektedir: “Where are you?” “Où êtes vous?” (Raková, 2016). KM’de ve EM2’de “Tanrım” şeklinde bir kullanım varken EM1 (Türkçe) çevirisinde “Aman tanrım” ifadesiyle karşılaşıyoruz. Bu tercih için kullanılan strateji yine uyarlamadır. Fakat EM1’de KM’de verilen “Mon Dieu, mon Dieu, la vie est là “ ifadesi yerine “İşte hayat! Aç gözünü gör” ifadesi kullanılarak yine uyarlama yoluyla çeviri işlemine başvurulmuştur. Uyarlama yoluyla çeviri işlemi, erek kitlenin beklentilerini karşılamak için, çevirmenin kaynak dildeki bir toplumsal-kültürel gerçeğin yerine erek dile özgü toplumsal-kültürel bir gerçeği koymasını içeren bir çeviri stratejisidir (Boztaş ve Yener-Okyavuz, 2005: 105).

KM 10. mısradaki “Simple et tranquille” (sade ve sakin) ifadesi EM1’de “Bak ne kadar sade” şeklinde çevrilmiş, düz cümle emir cümlesi olarak aktarılmış ve yer değiştirme yöntemi kullanılmıştır. Aynı mısradaki “simple” iki erek metinde de eşdeğerlik dikkat edilerek çevrilmiş fakat “tranquille” kelimesine EM1 çevirisinde yer verilmemiş, çıkarılmıştır; EM2’de ise “sweet” (tatlı hoş) kelimesiyle karşılanmıştır.

KM 11. mısradaki yer alan “Cette paisible rumeur-là” ifadesi EM1’de “Her günkü sâkin gürültüdür” şeklinde çevrilerek KM’de yer almayan “her günkü” ifadesi EM1’e eklenmiştir.

KM’de bulunmayan ama EM2’de çevrilen “ bee-hive murmur” ifadesiyle gürültü, arı kovanından çıkan sese benzetilmiş ve yerleştirme yoluna başvurulmuştur. Lawrence Venuti (1995)’nin ilk yöntem için kullandığı yerleştirme, “Kaynak metnin yabancılığını, erek dil okuyucuları için mümkün olduğunca azaltmak amacıyla saydam ve akıcı bir biçimin benimsendiği bir çeviri stratejisidir.” Venuti, yerleştirmenin yabancılaştırma stratejisinin karşısında yer aldığını belirtmektedir (Akt. Berk, 2005: 165).

KM 12. mısradaki “vient de la ville” (şehirden geliyor) ifadesi EM2’de “Comes from the street!” şeklinde sözcüğü sözcüğüne çeviri yöntemiyle aktarılmış, EM1’de ise yer değiştirme yöntemine başvurulmuş “Şehirden gelmekte” şeklinde aktarılmıştır.

KM’de 13. mısradaki bulunan “ô” (ey seslenme ifadesi) EM1 çevirisinde “ey”, EM2 çevirinde “O (ey)” şeklinde aktararak, birebir çeviri işlemi yapılmış ve KM ile eşdeğerlik sağlanmıştır, KM’deki “Qu’as-tu fait, ô toi que viola” (ey ne yaptın sen böyle) şeklindeki ifadeye EM1’de yer verilmemiş ve çıkarma yöntemi kullanılmıştır. KM’de 14. mısradaki kaleme alınmış “durmadan ağlarsın” ifadesi her iki erek dildeki çeviride de 13. mısraya yerleştirilerek ve kaynak metinde “pleurant sans cesse” (durmadan ağlayan) ifadesi erek dil 1’de “durmaksızın ağlayarak” şeklinde çevrilerek yer değiştirme stratejisi uygulanmıştır.

EM2 çevirisinde 14. mısradaki “in the glad sun (güneşli bir günde)” ifadesi yer alırken EM1 çevirisinde “döversin dizini” mısrası yer almıştır. Her iki çevirmen için de uyarılma stratejisini tercih etmiştir diyebiliriz.

KM 15. mısradaki ağlayıp üzülen insanın cinsiyeti “man” sözcüğüyle EM2 çevirisine eklenmişken EM1 çevirisinde KM’de olduğu gibi özne olarak “sen” tercih edilmiştir. Aynı mısra için EM1 çevirisinde ekleme yöntemi ile emir cümlesini vurgulamak ve pekiştirmek isteyen çevirmen “gel söyle bakalım” ifadelerini kullanarak ekleme yöntemine başvurmuştur.

KM 16. mısradaki yer alan “jeunesse (gençlik)” sözcüğünün EM1 çevirisiyle, KM’de bulunan konumu korunmuş fakat EM2 çevirisinde gençlik vurgusu son mısradaki değil 15. mısradaki verilmiştir. Bu kullanım da yer değiştirme stratejisi ile açıklanabilir. KM “de ta jeunesse” “gençliğinden” ile sonlanırken her iki erek metinde “ne yaptın” ifadelerine yer verilmiştir. EM1’de yerleştirme yöntemine başvurulmuş ve “ne yaptın” ifadesi yerine “n’ettin” ifadesi tercih edilmiştir. Çevirmen bu kıtaya seslenme ünlemiyle başladığı için kıtayı yine konuşma diline uygun olarak sonlandırmayı tercih etmiştir. Bu kıta için Verlaine’in şiirdeki ezgi, kısa ve yumuşak uyaklar incelemelerine her iki erek metinde de özen gösterilmiştir demek yanlış olmayacaktır.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Jim Jarmusch’un (2016) yönetmenliğini yaptığı Paterson adlı filmin 1:47:30-1:47:38 sahnesinde şöyle bir ifade geçmektedir: “Çeviri şiir okumak yağmurlukla düş almak gibi bir şeydir.” Bu repliğin sahibi bir şairdir ve şiir çevirisine dair yürütülmüş, yürütülmekte ve yürütülecek olan tartışmaların ve açıklamaların da özeti niteliğindedir

Bambaşka dillerde yazılmış şiirleri okuyabilmemizi çeviri eylemine borçlu olmamız herkesin kabulüdür. Şiir çevirisi hakkındaki tartışmalar çoğunlukla kayıplar ve kazançlar üzerinden yürütülmüştür. Bu çalışmada Verlaine’in “ Le ciel est par-dessus le toit” adlı eserinin İngilizce ve Türkçe çevirileri kullanılan çeviri stratejileri bakımından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Betimsel olarak adlandırılabilir çalışmanın sonucunda yerleştirme, ekleme, çıkarma, sözcüğü sözcüğüne çeviri, yer değiştirme, uyarılma, iletişimsel çeviri yöntemi, telafi, genelleştirme, açıklama ve özelleştirme yöntemlerine başvurulmuştur. Bazı mısralarda tekrar eden yöntemler olmuştur fakat çalışmamız sadece tek bir şiir üzerinden gittiğinden tekrarlanma sıklığı vermenin doğru olmadığı düşünülmüştür. Çalışmamızda çevirmenlerin mısralara yaklaşımları ve izledikleri yöntemler tek tek ele alınmış ve her iki erek dilde de uygulanmış çeviri yöntemleri gösterilmeye çalışılmıştır. İki farklı dil ailesine mensup erek dillerdeki çevirilerde, çeviri stratejilerinin izi sürülmüş ve bulgular karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Sonuç olarak her iki erek dilde de çevirmenlerin eşdeğerliği önemsedikleri, biçim ve biçem hassasiyetini taşıdıklarını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- AKALIN, R. (2019). Cahit Sıtkı Tarancı Şiiri ve Örnekler Işığında Almancaya Çevrilebilirliği Üzerine Bir İnceleme. *Sefad*, (42), 163-176.
- AKSAN, D. (2005). Şiir Dili. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2(1),1-13.
- AKSOY, B. (2002). *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*. Ankara: İmge Yayınevi.
- ALKAN, E. (2005). *Şiir Sanatı*. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- ANAMUR, H. (2013). *Başlangıçtan Bugüne Fransızca’dan Türkçe’ye Yapılmış Çeviriler ile Fransız Düşünürler, Yazarlar, Sanatçılar Üzerine Türkçe Yayınları İçeren Bir Kaynakça Denemesi*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- BASSNETT, S. (2002). *Translation Studies*. London and Newyork: Routledge.
- BASSNETT, S. & A. LEFEVERE (Ed.) (1998). *Constructing Cultures: Essays on Literary Translation*. Great Britain: Multilingual Matters.
- BERK, İ. (1978). Çeviride Şiir Dili. *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı*, 322.
- BERK, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual.

- BOZTAŞ, İ. ve YENER-OKYAVUZ, Ş. (2005). *Açıklamalı Çeviri Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- CARY, E. (1985). *Comment faut-il traduire?* Presses Universitaire de Lile: France.
- DICKINS, J., HERVEY, S. & HINGGINGS, I. (2002). *Thinking Arabic Translation, A Course in Translation Method: Arabic to English*. London and New York: Routledge.
- ERONAT, K. (2005). Cahit Sıtkı Tarancı'da Düş ve Gerçek Çatışması. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (5),47-53.
- FORNOUD, E. (2014). Processus de la traduction: charge cognitive du traducteur. *Corela [En ligne]*, 12-2. <https://doi.org/10.4000/corela.3615>
- GANZL, K. (2018). *Victorian Vocalists*. Newyork: Routledge.
- GÖKTÜRK, A. (2016). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- GUT, E. (2018). Şiire Adanmış Bir Yaşam: Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Otobiyografik İzler. *Hars akademi: Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık Dergisi*, 1(2), 201-216.
- HALL, G. (2009) . *Poems of Paul Verlaine*. https://www.gutenberg.org/files/8426/8426-h/8426-h.htm#link2H_4_0025
- JARMUCH, J. (Film, 2016). *Paterson*. <https://www.imdb.com/title/tt5247022/> 1:47:30-1:47:38.
- JONES, R.F. (2011). *Poetry Translation as Expert Action*. USA: John Benjamins.
- KÖKSAL, D. (2008). *Çeviri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- MIREMADI, S. A. (1995). *Theories of translation and interpretation*. Tahran: SAMT.
- NEWMARK, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Great Britain: Prentke Hall International.
- ÖNER, B.I. (2001). *Çeviri Bir Süreçtir....Ya Çeviribilim?* İstanbul: Sel Yayıncılık.
- RAKOVA, Z. (2016). *Çeviri Kuramları*. (Yusuf Polat Çev.). Ankara: Çevirmen Yayınları.
- SUÇİN, M.H. (2013). *Öteki Dilde Var Olmak*. Ankara: Say Yayınları.
- TARANCI, C. S. (2003). *Otuz Beş Yaş. Bütün Şiirleri*. Asım Bezirci (Der.). İstanbul: Can Yayınları.
- VERLAINE, P. (1844-1896/1999). *One Hundred and One Poems*. Shapiro R. N. (Çev.). The Chicago: University of Chicago Press:
- YALÇIN, P. (2015). *Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- YAZICI, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavramları ve Kuramları*. İstanbul: Multilingual.
- URL1 <http://asteria.fivecolleges.edu/findaids/amherst/ma00358.html>
- URL 2 <https://cather.unl.edu/scholarship/catherstudies/5/cs005.kennicott>